

POSTANOWIENIE

Dnia 1 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak (sprawozdawca)

SSN Monika Koba

w sprawie ze skargi Spółdzielni Pracy "G."

w W. o wznowienie postępowania w sprawie z powództwa W. S.

przeciwko Spółdzielni Pracy "G." w W.

o zapłatę, zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 12 lutego 2014 r., sygn. akt I ACa (...),

przy udziale J. S., G. S. i D. S.

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 1 grudnia 2017 r.,

zażalenia skarżącej na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 31 lipca 2017 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. prostuje oczywistą omyłkę w sentencji zaskarżonego postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 31 lipca 2017 r., sygn. akt I ACa (...) w ten sposób, że po określeniu "sygn. akt I ACa (...)" a przed słowem "postanawia" wpisuje słowa "przy udziale J. S., G. S. i D. S.";**

2. oddala zażalenie i zasądza od pozwanej na rzecz J. S., G. S. i D. S. kwotę 8100 (osiem tysięcy sto 00/100) złotych tytułem kosztów postępowania zażaleniowego.

UZASADNIENIE

Pozwana Spółdzielnia Pracy G. wniosła skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 12 lutego 2014 r., sygn. akt I ACa (...), wydanym w sprawie z powództwa W. S.

W uzasadnieniu podała, że Sąd Apelacyjny w (...) rozpoznawał trzy tożsame pod względem przedmiotowym sprawy przeciwko pozwanej z powództwa J. K., C. P. i W. S., o zapłatę udziałów, w których powodowie dochodzili wypłaty udziałów ustalonych na podstawie tych samych uchwał Walnego Zgromadzenia pozwanej z lat 1996-2002 r., dotyczących podziału nadwyżki finansowej. Sprawa z powództwa J. K. toczyła się oddzielnie, podczas gdy sprawy z powództwa C. P. i W. S. zostały połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia. W sprawach tych występowała tożsamość kwestii stanowiącej element podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, tj. czy uchwały podejmowane przez pozwaną w latach 1996-2002, dotyczące podziału nadwyżki bilansowej, powodowały zasilenie funduszu udziałowego i były z punktu widzenia indywidualnych praw majątkowych członków spółdzielni źródłem określonych uprawnień.

Sprawy te zakończyły się przed Sądem Apelacyjnym w (...) wyrokami zasądzającymi od pozwanej kwotę 838 860,52 zł na rzecz J. K., kwotę 811 797,54 zł na rzecz C. P. i kwotę 1 238 981,00 zł na rzecz W. S.. Wyroki te pozwana zaskarżyła tożsamymi skargami kasacyjnymi do Sądu Najwyższego, przy czym w sprawie z powództwa J. K. skarga kasacyjna została przyjęta do rozpoznania, natomiast w połączonych sprawach z powództwa C. P. i W. S. skargi nie zostały przyjęte do rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 17 czerwca 2015 r., sygn. akt I CSK 571/14, Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) w sprawie z powództwa J. K. przeciwko pozwanej i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego

rozpoznania. Na skutek tego wyroku Sąd Apelacyjny w (...) prawomocnie oddalił powództwo i orzekł o obowiązku zwrotu przez powoda na rzecz pozwanej zasądzonej uprzednio kwoty, tj. 838 860,52 zł.

Kierując się wykładnią prawa dokonaną przez Sąd Najwyższy Sąd Apelacyjny uznał, że statut pozwanej nie określał zasad przyznawania członkom kwot z tytułu podziału nadwyżki bilansowej oraz przeznaczenia nadwyżki na udziały, nie zawierał także zasad ustalania wysokości konkretnych kwot przypadających na członka spółdzielni z podziału nadwyżki. Ponadto, uchwały pozwanej o podziale nadwyżki bilansowej z lat 1996-2002 nie określały wysokości konkretnych kwot przypadających członkom spółdzielni z podziału nadwyżki, w tym powodowi. Uchwały te nie mogły być zatem podstawą zwiększenia stanu udziałów członków pozwanej.

W tym stanie rzeczy, skoro prawomocny wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 8 lutego 2017 r. wydany w sprawie z powództwa J. K. oraz wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 12 lutego 2014 r. wydany w połączonych sprawach z powództwa C. P. i W. S., dotyczą tego samego stosunku prawnego, a okoliczności faktyczne, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy zakończonej zaskarżonym wyrokiem, zostały wykryte dopiero po jego wydaniu, w ocenie skarżącej powstały okoliczności uzasadniające wznowienie postępowania.

Postanowieniem z dnia 31 lipca 2017 r. Sąd Apelacyjny w (...) odrzucił skargę o wznowienie postępowania, jako nieopartą na ustawowej podstawie. Wskazał, że odmienną ocenę prawną zdarzenia polegającego na podjęciu przez Walne Zgromadzenie pozwanej uchwały o określonej treści należy uznać za wyraz wykładni prawa dokonanej przez konkretny sąd, co nie stanowi okoliczności faktycznej, która uzasadniałaby wznowienie postępowania. Odwołując się do orzecznictwa wyjaśnił, że wykładnia prawa nie jest ani okolicznością faktyczną ani środkiem dowodowym, które stanowiłyby podstawę wznowienia postępowania.

W zakresie, w którym żądanie wznowienia oparto na wykryciu prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 8 lutego 2017 r., jako dotyczącego tego samego stosunku prawnego, Sąd wskazał, że w świetle art. 403 § 2 k.p.c. wznowienie postępowania może być uzasadnione tylko wówczas, gdy

wyrok wskazywany jako przyczyna wznowienia został wydany i uprawomocnił się przed zakończeniem postępowania, które ma podlegać wznowieniu. Sąd nie podzielił także stanowiska pozwanej co do tego, że między sprawą z powództwa J. K., a sprawą, której dotyczy skarga o wznowienie, zachodzi tożsamość przedmiotowa.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego pozwana zaskarżyła zażaleniem, zarzucając naruszenie art. 410 § 1 w związku z art. 403 § 2 i art. 410 § 2 k.p.c. W zażaleniu podtrzymano argumentację zaprezentowaną w skardze, precyzując, że wykrytą okolicznością faktyczną, która miała wpływ na wynik sprawy, jest to, że uchwały nr 4 Walnego Zgromadzenia pozwanej nie zawierały określonych elementów, co należało niewątpliwie do sfery faktów. Zwrócono także uwagę, że gdyby J. K., C. P. i W. S. wystąpili z jednym powództwem, to po ich stronie wystąpiłoby współuczestnictwo materialne, z czego wynika - zdaniem skarżącej - że wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 8 lutego 2017 r. dotyczy tego samego stosunku prawnego, co wyrok Sądu Apelacyjnego (...) z dnia 12 lutego 2014 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 403 § 2 k.p.c. wznowienie postępowania uzasadnia późniejsze wykrycie prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, albo wykrycie takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu.

Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem, wymaganie, aby doszło do późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, oznacza, że wznowienie postępowania może nastąpić tylko wtedy, gdy ów prawomocny wyrok istniał przed prawomocnym zakończeniem postępowania, a jedynie został w późniejszym momencie ujawniony (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 1967 r., I PZ 20/67, OSNCP 1967, nr 11, poz. 209, z dnia 22 kwietnia 1975 r., III PZ 4/75, niepubl., z dnia 10 stycznia 1977 r., I CO 5/76, niepubl., z dnia 26 czerwca 1997 r., I CKN 149/97, OSNC 1998, nr 1, poz. 9, z dnia 9 czerwca 1998 r., I CKN 748/97, niepubl., z dnia 25 kwietnia 2008 r., I PZ 3/08, OSNP 2009, nr 15-16, poz. 205, i z dnia 9 września 2011 r., III UZ 19/11, niepubl.).

Wymaganie to wiąże się z konstrukcyjnymi założeniami wznowienia postępowania, które w przypadku wykrycia prawomocnego wyroku dotyczącego tego samego stosunku prawnego, zmierzają do ochrony prawomocności materialnej wcześniejszego orzeczenia sądowego, które istniało już przed zakończeniem postępowania mającego podlegać wznowieniu, i którego prawomocność została naruszona orzeczeniem późniejszym, dotyczącym tego samego stosunku prawnego. W takim przypadku, jeżeli doszło do wykrycia wcześniejszego orzeczenia, uzasadnione staje się wznowienie postępowania, w którym wydano późniejsze orzeczenie, dotyczące tego samego stosunku prawnego.

W okolicznościach sprawy Sąd Apelacyjny prawidłowo zauważył, czego nie zanegowano w zażaleniu, że wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 8 lutego 2017 r., na który powołała się skarżąca, został wydany później niż wyrok tego Sądu zaskarżony skargą o wznowienie postępowania. Już z tego powodu nie można było zatem uznać, że skarga - w zakresie, w jakim powołano się w niej na wykrycie prawomocnego wyroku dotyczącego tego samego stosunku prawnego - została w rzeczywistości oparta na ustawowej podstawie. Oceny tej nie mogły zmieniać zawarte w zażaleniu rozważania dotyczące prawomocnego wyroku ustalającego jako podstawy wznowienia postępowania, zważywszy, że wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 8 lutego 2017 r. zapadł w procesie o zasądzenie świadczenia, oddalenie zaś powództwa o zasądzenie świadczenia nie jest tożsame z ustaleniem nieistnienia stosunku prawnego, na którym powództwo to było oparte.

Ubocznie tylko należało podnieść, że tożsamość określonych kwestii faktycznych i prawnych, rozstrzyganych w sprawach toczących z powództwa różnych podmiotów przeciwko tej samej osobie, nie oznacza, że wyrok wydany w jednej z takich spraw wywiera moc wiążącą w pozostałych (art. 365 k.p.c.). Przesłanką tożsamości stosunku prawnego, której wymaga art. 403 § 2 *in principio* k.p.c., jest natomiast to, aby późniejszy wyrok godził w prawomocność materialną wcześniejszego orzeczenia w aspekcie negatywnym (powaga rzeczy osądzonej; art. 366 k.p.c.), bądź pozytywnym (moc wiążąca; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2014 r., II UZ 32/14, niepubl.).

Wymaganie późniejszego wykrycia dotyczy także powoływanych jako podstawa wznowienia postępowania okoliczności faktycznych i środków dowodowych; w tym przypadku strona musi ponadto wykazać, że z okoliczności tych lub dowodów nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. Okoliczności powoływane w ramach podstawy wznowienia muszą zatem istnieć już w toku postępowania, które ma podlegać wznowieniu, i muszą to być takie okoliczności, które nie stanowiły elementu materiału procesowego w sprawie, którą rozstrzygnięto zaskarżonym wyrokiem (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 1969 r., III PZP 63/68, OSNCP 1969, nr 12, poz. 208). Jeżeli okoliczność faktyczna wynikała z materiału zgromadzonego w prawomocnie ukończonym postępowaniu, jej następce powołanie nie może uzasadniać wznowienia postępowania, chociażby nie została ona uprzednio dostrzeżona przez stronę (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 1969 r., I CO 1/68, OSNCP 1969, nr 2, poz. 36, z dnia 14 czerwca 2000 r., V CKN 817/00, niepubl., z dnia 6 lutego 2009 r., IV CZ 2/09, niepubl., z dnia 24 czerwca 2009 r., I CZ 32/09, niepubl., i z dnia 27 listopada 2013 r., V CZ 57/13, niepubl.).

W orzecznictwie podnosi się również trafnie, że o istnieniu podstawy wznowienia postępowania, o której stanowi art. 403 § 2 k.p.c., nie można mówić wówczas, gdy strona miała obiektywną możliwość powołania się na konkretną okoliczność faktyczną, względnie środek dowodowy, lecz nie uczyniła tego na skutek opieszałości, zaniedbania, zapomnienia czy błędnej oceny potrzeby jej powołania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2007 r., I UZ 38/06, OSNP 2008, nr 3-4, poz. 51, z dnia 10 lipca 2009 r., II CZ 30/09, niepubl., z dnia 4 lipca 2014 r., II CZ 23/14, niepubl., z dnia 5 listopada 2014 r., i z dnia 17 listopada 2016 r., IV CZ 71/16, niepubl.).

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku, jak również z motywów skargi o wznowienie, wynikało jednoznacznie, że podejmowane w latach 1996-2002 uchwały Walnego Zgromadzenia pozwanej dotyczące podziału nadwyżki bilansowej były elementem materiału procesowego w sprawie, w której skarżąca domaga się wznowienia postępowania. Sąd pierwszej instancji - Sąd Okręgowy w W., uznał, że uchwały te kolidowały z przepisami prawa i statutu pozwanej. Oceny tej nie podzielił Sąd Apelacyjny, który wydając zaskarżony wyrok stwierdził

wprost, że uchwały te wywarły skutek w sferze uprawnień powodów, a ich treść nie była sprzeczna z przepisami prawa ani zakazana w świetle statutu pozwanej. Zarówno zatem istnienie tych uchwał, jak i ich treść, były przedmiotem oceny Sądów *meriti* w prawomocnie zamkniętym postępowaniu.

O ile zatem rację ma skarżąca, że uchwały te lokowały się w płaszczyźnie podstawy faktycznej zaskarżonego wyroku, o tyle ich istnienie i treść, w tym brak w nich określonych postanowień, m.in. dotyczących reguł przyznawania członkom pozwanej kwot przypadających z tytułu podziału nadwyżki bilansowej i oznaczenia konkretnych kwot należnych z tego tytułu, nie mogły zostać uznane za później wykrytą okoliczność faktyczną w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c.

Niezależnie od tego, należało zauważyć, że w okolicznościach sprawy brak było również podstaw do przyjęcia, że pozwana nie mogła powołać się na treść istotnych uchwał w poprzednim postępowaniu, skoro uchwały te były podejmowane przez organ pozwanej, a ich treść była jej znana. Odmienne stanowiska nie uzasadnia to, że skarżąca dopiero na podstawie późniejszego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 8 lutego 2017 r., wydanego w sprawie zbliżonej pod względem faktycznym i prawnym, dostrzegła znaczenie i potrzebę powołania się na brak określonych postanowień w treści istotnych uchwał. Następnie uświadomienie sobie przez stronę jurystycznego znaczenia określonej okoliczności faktycznej, choćby pod wpływem późniejszego wyroku Sądu lub stanowiska wyrażonego w piśmiennictwie, nie uzasadnia bowiem wznowienia postępowania, jeżeli na fakt ten strona mogła powołać się w toku postępowania, lecz tego nie uczyniła, błędnie sądząc, że nie ma on znaczenia.

Zagadnieniem odrębnym od istnienia i treści uchwał, jako okoliczności faktycznej w rozumieniu art. 403 § 2 k.p.c., była ocena, czy uchwały te - z racji ich treści - mogły być podstawą zwiększenia stanu udziałów członków pozwanej i stanowić dla nich podstawę roszczeń. Kwestie te wymagają wyraźnego odróżnienia, czym innym jest bowiem określony fakt - *in casu* istnienie i treść uchwał, w tym brak w nich określonych postanowień - innym zaś stwierdzenie, czy w świetle przepisów ustawy i statutu uchwały te mogły wywołać określony skutek prawny.

Dodać należało, że choć w uzasadnieniu skargi i zażalenia pozwana eksponowała wykrycie nowych okoliczności faktycznych, analiza powołanych argumentów wskazywała, iż przynajmniej pośrednio powodem żądania wznowienia postępowania było spostrzeżenie, że Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 8 lutego 2017 r., orzekając w warunkach związania wykładnią przyjętą przez Sąd Najwyższy, dokonał innej niż w zaskarżonym wyroku prawnej oceny uchwał podjętych przez Walne Zgromadzenie pozwanej, zaprzeczając, aby w kontekście postanowień statutu mogły one stanowić podstawę roszczeń o wypłatę udziałów ponad udziały pierwotnie zadeklarowane. W tym zakresie trzeba jednak zauważyć, że rozbieżności interpretacyjne są znamienne dla procesu sądowego stosowania prawa, odbywającego się w warunkach niezawisłości sędziowskiej. Celem skargi o wznowienie postępowania nie jest ujednolicanie prawomocnych orzeczeń sądowych, a odmienna ocena prawna ustaleń faktycznych, związana z uznaniem za prawidłową innej interpretacji prawa, nie stanowi, jak prawidłowo uznał Sąd Apelacyjny, podstawy wznowienia postępowania w świetle art. 403 § 2 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 1998 r., II UKN 402/98, OSNP 1999, nr 24, poz. 805, z dnia 20 stycznia 2011 r., I UZ 164/10, niepubl., z dnia 2 sierpnia 2011 r., II UZ 39/11, niepubl., i z dnia 11 lutego 2015 r., I CZ 124/14, niepubl.).

W tym stanie rzeczy należało podzielić stanowisko Sądu Apelacyjnego, że skarga, jako nieoparta na ustawowej podstawie, podlegała odrzuceniu.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw

r.g.